

ŽUVININKYSTĖS SEKTORIAUS JŪRŲ ŽUVININKYSTĖS ŠAKOS BŪKLĖ IR VYSTYMOSI GALIMYBĖS

Violeta Grublienė
Klaipėdos universitetas

Pagrindinė straipsnyje nagrinėjama problema – žuvininkystės sektoriaus Jūrų žuvininkystės šakos (žvejyba tolimuosiuose rajonuose¹, atviroje Baltijos jūroje ir jos priekrantėje) būklė sudėtinga, todėl būtina įvertinti šios šakos plėtros galimybes regiono darnaus vystymosi kontekste. Darbo tikslas – įvertinti žuvininkystės sektoriaus Jūrų žuvininkystės šakos būklę ir numatyti vystymosi kryptis. Akcentuota, kad šalies ūkiui persiorientavus į atviros rinkos ekonomiką, žuvininkystės sektoriuje buvo būtina atlikti darbus, kurie atitiktų tradicijas, naujus iššūkius, susijusius su integracija į Europos Sąjungą, jos bendrąją žuvininkystės politiką (BŽP). Lietuva, kaip jūrinė valstybė, jautriai išgyveno šiuos pokyčius. Straipsnio aktualumas pasireiškia tuo, kad Lietuva turi išsaugoti ir plėtoti žuvininkystės sektorių, pertvarkydama jį į ekonomiškai efektyvią ir socialiai naudingą veiklos šaką. Žuvininkystės sektoriaus Jūrų žuvininkystės šaka nagrinėjama remiantis sukaupta teorine ir praktine medžiaga, įvertinant šios šakos svarbą regiono darniam vystymuisi.

Raktiniai žodžiai: darnus vystymasis, Jūrų žuvininkystės šaka, regionas, žuvininkystės sektorius.

Įvadas

Žuvininkystė yra specifinė ūkio šaka, daugiausia naudojanti natūralius gyvuočius gamtos išteklius. Žuvininkystės sektoriaus poreikiai turi atitikti jo galimybes, kurias lemia išteklių būklė. Žuvų ištekliai – lengvai pažeidžiami gyvieji gamtos ištekliai, todėl jų naudojimo reguliavimas ir apsauga turi būti vykdoma ypač atsakingai, remiantis moksliniais tyrimais bei ilgalaikėmis tikslinėmis programomis (Green ..., 2001).

Jūrų žuvininkystė – viena seniausių žmonijos veiklos sričių, susieta su tiesioginiu jūros žuvų kaip maistinių gamtos išteklių panaudojimu. Didėjant žuvų ir jų produktų vartojimui pasaulyje, ilgą laiką jūrinė žuvininkystė buvo plėtojama pagal principą – pasiimk žuvų iš jūros tiek, kiek gali. Trumpalaikiais ekonominiais prioritetais paremtas žuvininkystės sektorius susidūrė su rimta grėsme sunaikinti savo pajamų šaltinį. Tai lemia naujas požiūris ne vien į žuvininkystę, bet ir į visą ūkinę veiklą.

Straipsnio objektas – žuvininkystės sektoriaus Jūrų žuvininkystės šakos būklė ir vystymosi galimybės.

Straipsnio tikslas – įvertinti žuvininkystės sektoriaus Jūrų žuvininkystės šakos būklę ir numatyti vystymosi kryptis.

Straipsnio uždaviniai. Suformuluotam tikslui pasiekti keliami tokie daliniai uždaviniai: apibūdinti žuvininkystės, regiono, darnaus vystymosi sampratą; įver-

¹ Žvejyba tolimuosiuose rajonuose straipsnyje nenagrinėjama

tinti žuvininkystės sektoriaus Jūrų žuvininkystės šakos būklę; aptarti šakos vystymosi kryptis regiono darnaus vystymosi kontekste.

Tyrimo metodika. Tyrimo metu buvo atlikta teisės aktų, reglamentuojančių žuvininkystės sektoriaus plėtros procesą Lietuvoje, bei kitų mokslinių šaltinių analizė ir sintezė, apibendrinta informacija, atskleidžianti plėtros raidos procesą ir jo pokyčius atsižvelgiant į ekonomines ir politines tendencijas. Tyrimo laikotarpis 2007–2013 metai. Ypač buvo atsižvelgiama į žuvininkystės sektoriaus jūrų žuvininkystės šakos tikslų ir uždavinių formulavimą Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane (2006) ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje (2007), reglamentuojančiuose sektoriaus plėtros procesą.

Rezultatai

Analizuojant žuvininkystės sektoriaus jūrų žuvininkystės šakos būklę ir vystymosi galimybes naudojamos šios pagrindinės sąvokos: Lietuvos žuvininkystė, regionas, darnus vystymasis. Šios sąvokos interpretuojamos įvairiai, bet tiksliausias žuvininkystės sampratos aiškinimas pateiktas Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatyme (2000).

Įstatyme pažymėta, kad Lietuvos žuvininkystė – tai su žuvų išteklių valdymu, išsaugojimu ir atkūrimu, žvejojimu, akvakultūra, žuvų perdirbimu, pirminiu žuvininkystės produktų pardavimu ir supirkimu susijusi veikla. Šalyje plėtojamos 4 pagrindinės žuvininkystės sektoriaus šakos (Lietuvos Respublikos ..., 2000):

- jūrų žuvininkystė (žvejojimas tolimuosiuose rajonuose, atviroje Baltijos jūroje ir jos priekrantėje); (šiam straipsnyje nagrinėjama žuvininkystės sektoriaus šaka – jūrų žuvininkystė, išskirtinai akcentuojant žvejojimą Baltijos jūroje ir jos priekrantėje būklę, bei vystymosi kryptis);

- žvejojimas vidaus vandenyse;
- akvakultūra;
- žuvų perdirbimo pramonė ir rinkodara.

Žuvininkystės sektorius yra sudedamoji Lietuvos jūrų ūkio dalis ir realiai egzistuoja tiek, kiek Lietuva turi priėjimą prie Baltijos jūros, todėl analizuojant žuvininkystės sektoriaus jūrų žuvininkystės šaką, tikslinga apibrėžti regiono sąvoką (Grublienė, 2003).

Mokslinėje literatūroje dažnai vartojamos tokios sąvokos kaip: teritorija, regionas, teritorinė sistema, regioninė ekonomika, rajonas ir kt. Socialinę-ekonominę erdvę skirstant į dalis vartojami tokie teritoriniai vienetai: arealai, zonos, rajonai, regionai, anklavai ir kt. Dažniausiai vartojamos dvi sąvokos: „rajonas“ ir „regionas“. Rajonas yra apibrėžiamas kaip teritorija su jai priklausančių elementų visuma (Бильчак, 1998).

Sąvoka „regionas“ atsirado vėliau. Šis terminas yra elastingesnis ir nesusietas su teritoriniu administravimu. Ekonomikos mokslas apibrėžia regioną kaip socialinę-ekonominę visumą, kur vyksta materialinės gamybos procesai (Rutkauskas, 2001). Socialinė-ekonominė geografija apibrėžia jį kaip gamybos objektą arba kaip aplinką, kurioje žmogus ir materialinė gamyba yra tarpusavyje susiję (Vaitekūnas,

1996, 2001). Regioną kaip gyvenamąją aplinką, kurioje yra kuriamos žmonių gyvenimo sąlygos, tiria demografija (Stepukonis, 1998). Ekologija domisi regionu kaip teritorija, kuri daro poveikį supančiai aplinkai (Toliušis, 1998).

Bendro regiono apibrėžimo nėra, pats aiškiausias ir priimtinausias teigia, kad regionas – tai visų pirma teritorija, pasižyminti tam tikromis specifinėmis gamtinėmis, demografinėmis, socialinėmis ir ekonominėmis sąlygomis, kurios jį charakterizuoja ir skiria nuo gretimų teritorijų (Гладкий, 1998).

Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje (2007), pažymėta, kad siekiant tvarios žuvininkystės sektoriaus plėtros ir skatinant vietos partnerystę ir iniciatyvą, vadovaujantis principu „iš apačios į viršų“, žuvininkystės regiono gyventojams būtina suteikti galimybę rengti žuvininkystės regiono plėtros strategijas, kurios atspindės jų poreikius ir tikslus.

Ten pat pažymėta, kad Žuvininkystės regionų aplinkos kokybės gerinimas yra būtinas tam, kad būtų keliama vietos gyventojų gyvenimo kokybė, skatinamas turizmas – taip regionai taps konkurencingesni ir išliks patrauklūs bei saugūs ateities kartoms. Tam, kad žuvininkystės regionai galėtų pasidalyti geriausia praktika bei žiniomis, būtina skatinti žuvininkystės regionų bendradarbiavimą.

Su žuvininkystės veikla susijęs regionas turi visas regionui būdingas savybes: teritorija, specifinės gamtinės, demografinės, socialinės ir ekonominės sąlygos.

Straipsnyje analizuojamos žuvininkystės sektoriaus jūrų žuvininkystės šakos veiklos: žvejyba atviroje Baltijos jūroje ir jos priekrantėje, akivaizdžiai siejasi su Lietuvos jūrų ūkiu ir regionu, nes didžiausia žuvininkystės įmonių koncentracija yra Klaipėdos apskrityje, kur veikia 81,3 proc. visų įmonių. Daugiausiai tai jūrų ir vidaus vandenių žvejybos įmonės. Labiausiai tikėtina, kad šioje apskrityje susikurs stipriausios žuvininkystės regionų vietos veiklos grupės (ŽRVVG).

Darnus vystymasis analizuojamos šakos atžvilgiu yra labai svarbus, nes anot R. Čiegio (2009) ši sąvoka apjungia tris esminius požiūrius: ekonominį, aplinkos ir socialinį vystymąsi. Darnaus vystymosi koncepcijos pagrindą sudaro trys lygiavertiniai komponentai – aplinkos apsauga, ekonominė plėtra ir socialinis vystymasis. Kitaip tariant, darnus vystymasis – tai savotiškas kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų, leidžiantis siekti visuotinės gerovės sau ir ateinančioms kartoms.

Ten pat pažymėta, kad literatūroje gausu darnaus vystymosi sąvokos apibūdinimų, tačiau pagrindinę mintį išreiškia klasikiniu tapęs Brundtland komisijos ataskaitoje pateiktas apibrėžimas: tai vystymasis, kuris tenkina šiuolaikinio žmogaus poreikius, išsaugodamas galimybes būsimoms kartoms tenkinti savuosius (Čiegis, 2009).

A.V. Rutkauskas (2008) akcentuoja, kad šiandien plėtros ir tvarumo sąvokos dažnai eina kartu analizuojant tiek globalinius, tiek regioninius, tiek vietinius procesus.

Jūrų žuvininkystė susieta su tiesioginiu jūros žuvų kaip maistinių gamtos išteklių panaudojimu. Vertinant Žuvininkystės sektoriaus Jūrų žuvininkystės šakos būklę ir vystymosi galimybes, būtina atsižvelgti į regiono bei šakos darnaus vys-

tymosi aspektus, kurie privalo įvertinti aplinkosauginius, ekonominių ir socialinius visuomenės tikslus.

Lietuvos jūrų žuvininkystė yra: *nacionalinė* pagal kultūrinį reikšmingumą; *regioninė* pagal veiklos koncentraciją; *tarptžinybinė* pagal interesų sritis; *tausojanti* pagal natūralių gamtinių išteklių naudojimo pobūdį; *socialiai orientuota*, kadangi yra žemas pajamas gaunančių gyventojų pragyvenimo šaltinis; *ekonomiškai tikslinga*, kadangi nuolat didėja žuvų produktų paklausa ir išlieka nesunkiai pasiekiami žuvų išteklių (Grublienė, 2006).

Kitas straipsnio uždavinys – įvertinti žuvininkystės sektoriaus Jūrų žuvininkystės šakos būklę. Ji vertinama analizuojant ir apibendrinant informaciją, pateiktą dviejuose su sektoriaus veikla susijusiuose dokumentuose: Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniu strateginiu planu (2006) ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programa (2007). Taip pat nagrinėti dokumentai (Lietuvos žuvininkystė..., 2009, Motova, 2009).

Žuvininkystės sektorių Lietuvos Respublikoje administruoja Žuvininkystės departamentas prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos ir Aplinkos ministerija. Taikomuosius biologinius žuvininkystės tyrimus atlieka Lietuvos valstybinio žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro (LVŽŽTC) Žuvininkystės tyrimų laboratorija, Vilniaus universiteto ekologijos institutas, Klaipėdos universitetas. Žuvininkystės tyrimų laboratorija nuolat stebi ir tiria Baltijos jūros žuvų išteklių būklę, Vilniaus universiteto ekologijos instituto Jūros ekologijos laboratorija tiria žuvų išteklius Kuršių mariose ir Kauno vandens talpykloje. LVŽŽTC Vidaus vandenų ir ichtiopatologijos laboratorija atlieka vandens bei pašarų kokybinius tyrimus, Šilavoto filiale vykdomi karpių selekcijos, o Žeimenos lašišinių žuvų veislyne – dirbtinai veisiamos ir auginamos į žuvinimo į valstybinės reikšmės vandens telkinius tikslais lašišinės žuvys (lašišos ir šlakiai), taip pat atliekami lašišinių žuvų genetinės kontrolės darbai. Žuvininkystės sektoriaus ekonominius ir socialinius tyrimus atlieka Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas (Lietuvos žuvininkystės ..., 2006).

Pateikta informacija akivaizdžiai iliustruoja žuvininkystės sektoriaus ir Jūrų žuvininkystės šakos valdymo sudėtingumą. Visos įstaigos administruojančios žuvininkystės sektoriaus veiklą yra išsibarstę po Lietuvą, jų veiksmų koordinavimas labai sudėtingas (Grublienė, 2007).

Kita akivaizdi Jūrų žuvininkystės šakos problema yra nuolatos *mažėjančios žvejojimo kvotos*. 2008 metams Lietuvai buvo suteiktos 2631 t menkių, 4456 t strimelių, 24773 t šprotų ir 5646 vnt. lašišų žvejojimo kvotos Baltijos jūroje. Palyginti su 2007-aisiais, menkių ir lašišų žvejojimo kvotos sumažėjo atitinkamai 12 ir 15 proc., o strimelių ir šprotų padidėjo 15 ir 12 proc. (Motova, 2009).

Taip pat *nuolat trumpinamas menkių žvejojimo sezonas*. 2006 metais buvo leidžiama žvejoti 246 dienas per metus, 2007-aisiais žvejojimo laikotarpis sumažėjo iki 222 dienų, o 2008 metais buvo leista žvejoti tik 178 dienas, t. y. beveik 28 proc. mažiau nei 2006-aisiais (Motova, 2009).

Žvejojama Baltijos jūroje ir jos priekrantėje vykdoma *senais ir neekonomiškais laivais* – jie naudoja daug kuro, neturi modernios įrangos gerai žuvų kokybei pa-

laikyti gabenimo metu, laivuose prastos sanitarijos ir higienos sąlygos (Lietuvos žuvininkystės ..., 2007).

Ten pat pažymėta, kad pastaraisiais metais stebima Lietuvos žvejybos laivyne dirbančių *kvalifikuotų darbuotojų senėjimo tendencija*. Jaunimas mažai domisi šia veikla, o žuvininkystės sektoriaus darbuotojai ir su jais susiję asmenys labai susiskaidę, trūksta jų aktyvaus dalyvavimo, kuriant savo pačių gerovę, inicijuojant žuvininkystės sektoriaus efektyvią plėtrą.

Lietuvos regionai, priklausantys nuo žuvininkystės veiklos, pastaruoju metu patiria daug ekonominių ir socialinių sunkumų dėl vykdomos *žuvų išteklių tausojimo politikos bei žvejybos pajėgumų mažinimo* (Lietuvos žuvininkystė ..., 2009).

Apibendrinant pateiktą informaciją galima pastebėti, kad žuvininkystės sektoriaus Jūrų žuvininkystės šakos veikla yra problematiška, bet Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane (2006) ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje (2007) akcentuota, kad Lietuva turi išsaugoti ir plėtoti žuvininkystės sektorių, pertvarkydama jį į ekonomiškai efektyvią ir socialiai naudingą veiklos šaką. Būtina pažymėti, kad pasaulio ekonomikos globalizacijos procesų kontekste jūriniai verslai turi išreikštą augimo tendenciją.

Sekantis straipsnio tikslas aptarti šakos vystymosi kryptis, regiono darnaus vystymosi kontekste. Siūloma šakos plėtrą vykdyti įvertinant klasterio suformavimo galimybę ir nuosekliai įgyvendinant strateginiame plane ir veiksmų programoje numatytus tikslus bei uždavinius.

Viena iš galimybių užtikrinti darnesnė regioninių verslų plėtrą yra klasterio suformavimas. Klasterizacijos procesai užtikrina darnesnę regionų plėtrą, naują veiklos kokybę suderinant: gebėjimą konkuruoti žemesne kaina ir novatoriškumą.

Lietuvos žuvininkystės sektorius jūrų žuvininkystės šaka yra sudedamoji Lietuvos jūrų ūkio dalis, todėl šią veiklą geriausiai galima išreikšti M. Porter'io siūlomu klasteriu. Ši idėja buvo akcentuota dar 2003 m. pažymint, kad būtina suformuoti bendrą regioninio tipo jūrų ūkio kompleksą – jūrų ūkio klasterį ir plėtoti jį pagal su Europos Sąjungos toleruojamus darniosios plėtros principus (Grublienė, 2003). Buvo akcentuota, kad svarbu suformuoti tokį jūrų ūkio klasterį, kuris esant minimalioms investicijoms kurtų palankiausias galimybes harmoningai plėtotis Lietuvos ir pajūrio žmonių poreikiams. Nustatyta, kad atskiros jūrų ūkio veiklos yra vystomos netolygiai. Prie prioritetiškai vystomų priskirtos: laivų pramonės, krovinių ekspedijavimo, laivybos, krovos ir agentavimo veiklos. Prie dalinai vystomų: žuvininkystė, jūrų vandenių priežiūra ir tyrimai, mokymai, socialinės infrastruktūros kūrimas. Prie neišvystytų: mokslinių tyrimų, jūrų gavybos ir energetikos, rekreacinės žuvininkystės ir keleivių aptarnavimo veiklos (Grublienė, 2003).

Klasterio suformavimo idėja išlieka aktuali, nes Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane (2006) ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje (2007) interpretuojamas kaip nacionalinė strateginė veikla, puoselėjama ir plėtojama įvertinant darnumo principus. Darniosios plėtros principai reikalauja įteisinti jūrų ūkio klasterį ir vystyti jį kaip visumą, atsižvelgiant ir nuosekliai derinant visas neatsiejamas dalis.

Klasterių formavimas svarbus siekiant užtrinti darnią regionų plėtrą, bet 2007 metais Kauno technologijos universiteto ir Verslo strategijos instituto parengtoje Lietuvos pramonės ir verslo klasterių žemėlapiu studijoje – žuvininkystė, kaip ekonominė veikla neįvertinta. Šioje studijoje reikšmingiausiomis Klaipėdos apskrities veiklomis pripažįstamos: pastatų ir jų dalių bei inžinierinių statinių statybos, kitos elektrinės įrangos gamybos bei sausumos transporto veiklos. Taip pat akcentuotos krovinių tvarkymo ir sandėliavimo bei jūrų ir pakrančių vandens transporto, laivų ir valčių statybos bei remonto veiklos. Lieka neaišku, kodėl viena istoriškai seniausiai susiformavusių veiklos šakų, nevertinama kaip svarbi ir reikšminga regiono klasterizacijos procesams (Grublienė, 2009).

Kita žuvininkystės sektoriaus jūrų žuvininkystės darnios plėtros galimybė yra susijusi su Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane (2006) numatytų tikslų realizavimu. Šiame dokumente pateikta, sektoriaus vizija, kurioje akcentuota, kad Žuvininkystės sektoriaus plėtra turi būti vykdoma didinant sektoriaus konkurencingumą, užtikrinant ekonominį, aplinkos ir socialinį tvarumą, žuvų išteklių tausojimą ir atkūrimą.

Vizija įgyvendinti numatyta siekiant šių pagrindinių tikslų:

- Baltijos jūroje, išlaikyti nustatytą kvotų lygį, užtikrinti visišką jų išnaudojimą, taip pat skatinti įmonių konkurencingumo ir veiklos efektyvumo augimą;
- Baltijos jūros priekrantėje, subalansuoti žvejojimo pajėgumus;
- skatinti kitų verslų bei paslaugų plėtrą priekrantės regionuose bei žvejų integraciją.

Vykdamas plėtrą ir įvertinant darnumo principus kiekvienai sričiai keliami skirtingi tikslai ir uždaviniai.

Žvejojimas atviroje Baltijos jūroje. Šios veiklos plėtros kontekste keliamas toks pagrindinis tikslas: konkurencingo jūrų žuvininkystės verslo Baltijos jūroje plėtra bei tausojantis išteklių naudojimas ir formuojami tokie uždaviniai:

- sudaryti prielaidas visiškam kvotų išnaudojimui;
- modernizuoti žvejojimo laivus;
- suderinti laivyno pajėgumus su žvejojimo galimybėmis;
- modernizuoti ir tobulinti žvejojimo įrangą bei priemones, taikant selektyvesnes, labiau išteklius tausojančias;
- sukurti tinkamą žvejojimo infrastruktūrą krante.

Žvejojimas Baltijos jūros priekrantėje. Pagrindinis tikslas – racionalios žvejojimo Baltijos jūros priekrantėje plėtra, socialinio reikšmingumo, darnios plėtros bei kokybiškos produkcijos tiekimo vartotojams užtikrinimas. Uždaviniai:

- suderinti žvejojimo pajėgumus su žvejojimo galimybėmis;
- modernizuoti žvejojimo laivus;
- sukurti tinkamą žvejojimo infrastruktūrą priekrantėje;
- užtikrinti žvejų interesus, statant Šventosios uostą;
- skatinti alternatyvias žvejybai veiklas.

Dar vienas aspektas, kuris akcentuotas Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane (2006) ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje (2007) siekiant darnios

žuvininkystės šakos plėtros, yra būtinybė į žvejojimo sektorių pritraukti jaunus žvejus. To pasiekti galima plėtojant mokymus profesinio mokymo įstaigose, centruose ir mokymo procesą aktyviai įtraukiant ir darbdavius. Taip pat žuvininkystės regionuose organizuojant ir remiant mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistema, skirta žuvininkystės sektorių ateinantiems ir jame jau dirbantiems žmonėms.

Ten pat pažymėta, kad siekiant suderinti Baltijos jūros ir priekrantės žvejojimo laivų pajėgumus su žvejojimo galimybėmis, būtina skatinti kai kurių įmonių pasitraukimą iš žvejojimo verslo, išmokant kompensacijas. Mažinant žvejų skaičių, reikia remti ankstesnio išėjimo iš verslo galimybes, o taip pat sudaryti sąlygas persikvalifikuoti į kitą veiklą.

Apibendrinant galima teigti, kad žuvininkystės sektoriaus jūrų žuvininkystės šakos būklė yra sudėtinga, bet Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane (2006) ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje (2007) akcentuota būtinybė išsaugoti ir plėtoti žuvininkystės sektorių, pertvarkant jį į ekonomiškai efektyvią ir socialiai naudingą veiklos šaką, suteikia vilčių, kad bus suformuotas Lietuvos Jūrų ūkio klasteris, kuris apjungs ne tik žuvininkystės sektoriui, bet ir Lietuvos jūrų ūkiui būdingas veiklas. Klasterizacijos procesai užtikrintų darnesnę regiono ir ūkio plėtrą bei naują veiklos kokybę suderinant: gebėjimą konkuruoti žemesne kaina ir novatoriškumą.

Nuoseklesnę ir darnesnę plėtrą gali užtikrinti ir strateginiame plane numatytų tikslų ir uždavinių įgyvendinimas.

Išvados

1. Žuvininkystės sektorių reglamentuojančiuose dokumentuose žuvininkystė apibūdinama kaip veikla, susijusi su žuvų išteklių valdymu, išsaugojimu ir atkūrimu, žvejojimu, akvakultūra, žuvų perdirbimu, pirminiu žuvininkystės produktų pardavimu ir supirkimu. Regionas apibrėžiamas kaip socialinė-ekonominė visuma, kur vyksta materialinės gamybos procesai ir kaip gyvenamoji aplinka, kurioje yra kuriamos žmonių gyvenimo sąlygos. Darnus vystymasis apjungia tris esminius požūrius: ekonominį, aplinkos ir socialinį vystymąsi. Tai vystymasis, kuris tenkina šiuolaikinio žmogaus poreikius, išsaugodamas galimybes būsimoms kartoms tenkinti savuosius.

2. Žuvininkystės sektoriaus Jūrų žuvininkystės šakos būklė sudėtinga. Svarbiausi veiksniai lemiantys šakos problemas: valdymo sudėtingumas, kvotų mažinimas, žvejojimo sezono trumpinimas, veiklos vykdymas senais, neekonomiškais laivais, kvalifikuotų darbuotojų senėjimo tendencija, žuvų išteklių tausojimo bei žvejojimo pajėgumų mažinimo politika.

3. Darnią šakos plėtrą gali užtikrinti klasterizacijos procesai, žuvininkystės sektoriaus Jūrų žuvininkystės šaką vertinant, kaip Jūrų ūkio klasterio dedamąją. Žuvininkystės regionų tvari plėtra ir gyvenimo kokybės juose gerinimas įtakoja vietos iniciatyvas ir partnerystės. Darnesnė šakos plėtra siejama su Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje numatytų tikslų ir uždavinių įgyvendinimu. Lietuvos žuvininkystės sektoriaus plėtra yra ypač

svarbi harmoningai įgyvendinant šalies regioninės plėtros tikslus bei patvirtinant Lietuvos kaip jūrinės valstybės statusą.

Literatūra

1. Green paper. On the future of the common fisheries policy. (2001). – Briussels.
2. Grublienė, V. (2006). Evaluation of Changes in the Management of Lithuanian Marine Fishery Economy // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – Tartu.
3. Grublienė, V. (2007). Development Possibilities of Lithuanian Fishery Sector in the Context of EU Methodological Culture. Social Sciences in Global World: Possibilities, Challenges and Perspectives // The 3rd International Scientific Conference: The recent development of the EU: challenges and experience. – Klaipėda.
4. Grublienė, V. (2009). Lithuanian Fishery Sector Development Problems and Cluster Formation Opportunities // Priedas: mokslo darbai. Nr. 39. Tiltai. – Klaipėda.
5. Grublienė, V. (2003). Lietuvos jūrų žuvininkystės ūkio plėtros programa: modeliavimas ir valdymas. Daktaro disertacija – Vilnius.
6. Lietuvos mokslo ir technologijų baltoji knyga. (2001). – Vilnius: Justitia.
7. Lietuvos pramonės ir verslo klasterių žemėlapis (2007). KTU, Verslo strategijos institutas. – Kaunas.
8. Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymas. Žin., 2000, Nr. 56-1648; 2004, Nr. 73-2527.
9. Lietuvos žuvininkystė. Dokumentai, faktai, skaičiai. 2006–2007 metai. (2009) Lietuvos respublikos žemės ūkio ministerija. Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. – Vilnius.
10. Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionalinis strateginis planas. (2006). Žuvininkystės departamentas. – Vilnius.
11. Motova, A. (2009). Žuvis // Rinkotyra. 1(43). Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. – Vilnius.
12. Rutkauskas, A. V. (2008). Apie regiono konkurencingumo plėtros tvarumą atsižvelgiant į riziką // Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas. Nr. 1. Vilnius: Technika.
13. Rutkauskas, A. V. (2001). Regiono rizikos monitoringo parengimo problemos // Konferencijos medžiaga: Verslas ir vadyba - 2000. – Vilnius: Technika.
14. Stepukonis, F. (1998). Vidutinė gyvenimo trukmė: pasaulis ir Lietuva. – Vilnius.
15. Toliušis, Š., Maksimovas, J. (1998). Žuvų ištekliai Baltijos jūros Lietuvos ekonominėje zonoje ir jų sugavimo prognozė // Žuvininkystė Lietuvoje. Lietuvos hidrologų draugija. – Vilnius.
16. Vaitekūnas, S. (2001). Lietuvos regionų problema Europos Sąjungos kontekste // Tarptautinė mokslinė konferencija. Regionų plėtra. Pranešimų medžiaga. – Kaunas: Technologija.
17. Vaitekūnas, S. Lietuva – jūrų valstybė. (1996) // I Lietuvos okeanologų konferencijos medžiaga. – Klaipėda: KU leidykla.
18. Valstybės ilgalaikės raidos strategija. (2002). – Vilnius.
19. Бильчак, В. С., Захаров В. Ф. (1998). Региональная экономика. – Калининград: Янтарный Сказ.
20. Гладкий, Ю. Н., Чистобаев, А. И. (1998). Основы региональной политики. – Спб.: СпбГУ.

FISHERIES SECTOR MARINE FISHING BRANCH CONDITION AND DEVELOPMENT POSSIBILITIES

Violeta Grubliene
Klaipeda University

Summary

The main problem analyzed in the paper – the condition of fisheries sector Marine fishing branch (fishing in open Baltic Sea and in coastal zones) is complex, accordingly there is a necessity of evaluation branch development possibilities in the context of sustainable region development.

It was highlighted that after national economy orientation to open market economy, there was necessity to accomplish some tasks that would fulfill traditions, new challenges in accordance with integration to European Union and Common Fisheries Policy (CFP). Lithuania as Sea country had difficulties to cope the changes. The article relevance is shown in necessity of upholding and developing fishery sector by reorganizing it to economically effective and socially useful branch of activity. Fishery sector Marine fishing branch is analyzed in accordance with collected theoretical and practical material thus evaluating branch significance to sustainable development of the region.

The paper emphasizes fishery as specific branch of economy that mainly uses natural living resources of nature – fishes. Fishery sector needs must fulfill its possibilities that are reliant on condition of resources. Fishes resources are very easily vulnerable living resources of nature, therefore responsible implementation of usage control and protection must take place, in accordance with scientific researches and long-term purposive programs.

Research object – condition and development possibilities of fishery sector Marine fishing branch.

Research aim – to evaluate condition and to provide development directions of fishery sector Marine fishing branch.

Research methodology. Article was prepared using common research methods – comparative and systemic logical analysis of European Union and national documents that regulates fishery sectors and other scientific source materials.

Definitions analyzed and summarized in paper: fishery, sustainable development, region.

Information about fishery sector Marine fishing branch condition was presented. It was found that problems of the branch arise from complexity of its management, declining fishing quotas, regularly cods fishing season shortening, old and uneconomical vessels, tendency of qualified personnel obsolescence, fish resources saving policy and reduction of fishing power.

It was highlighted that clustering processes might positively influence the branch and region sustainable development. Also it was noted that sustainable development of the branch might be influenced by implementation of aims and objectives provided in strategic plan.

Research results:

1. In the Fishery sector regulations fishery is defined as activity related to fishes resources management, saving and renewal, fishing, aquaculture, fishes processing, primary sale and buying of fishery products.

2. Fishery sector Marine fishing branch condition is complex. It can be characterized by complex of management, declining of quotas, fishing season shortening, implementation activity using old and uneconomical vessels, tendency of qualified personnel obsolescence, fish resources saving and power of fishing reduction policy.

3. Sustainable branch development can be secured by clustering processes, construing fishery sector Marine fishing branch as component of Marine economy cluster. Local initiative and collaboration influences fishery regions stable development and existence quality improvement. More sustainable branch development is related to aims and objectives noted in strategic

plan of Lithuanian Fisheries Sector for 2007–2013. Lithuanian fishery sector development is very important for harmonious implementation of country regional development aims also it is important for approving Lithuania status as Sea country.

Key words: fishery sector, Marine fishing branch, sustainable development, region.

СТАТУС И ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ МОРСКОГО РЫБОЛОВСТВА СЕКТОРА РЫБОЛОВСТВА

Виолета Грублене

Клайпедский университет

Резюме

В статье оценён статус и потенциал развития отрасли морского рыболовства сектора рыболовства. Подчёркнуто, что отрасль морского рыболовства имеет особое значение в Клайпедском округе, что отрасль сталкивается с проблемами. Ключевые проблемы: сложности управления, сокращение квот, старые корабли, нежелание молодёжи работать в этой сфере. Отмечено, что один из вариантов, гарантирующий устойчивое развитие сектора, является формирование кластера морского хозяйства. Необходимо внедрять цели, которые формируются в национальном стратегическом плане развития сектора рыболовства на 2007–2013 год.

Ключевые слова: морское рыболовство, сектор рыболовства, устойчивое развитие региона.